

דברי תורה וחינוך

את סולת פלבוץ

שמות | יפעת יגל

מנהלת אולפנת רגבים גוש עציון

בס"ד

פרשת שמות: ממשפחה לעם- אך רק על בסיס המשפחה

במהלך ספר בראשית פגשנו את האבות על משפחותיהם, תוך בחירת הבן הממשיך וניפוי הבן שאינו ממשיך והרחקתו. במשפחת יעקב הסיפור התרחב וההתמודדויות גדלו והחמירו. גאוה, קנאה, שנאה, זריקה לבור, מכירה לעבדות עד ירידת המשפחה למצרים. אף במוותו של יעקב החשדנות של האחים לגבי סליחתו של יוסף לא פגה. ברכות יעקב לבניו, או הנבואה לעתידם, לוקחות בחשבון את מערכות היחסים המורכבות, את הכוחות השונים של כל בן ושבת, אך הפעם, לראשונה- אין ניפוי ובחירה של יחיד, אלא משפחה שלימה עם כוחות מגוונים, איזונים ובלמים.

ספר שמות מתחיל במילים של עם: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם נראה שעברנו שלב ממשפחה לעם. ואולם, כבר בחצי השני של הפסוק הראשון מובהר לנו שהעם מבוסס על משפחות: אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. כך גם במהלך כל הפרשה ישנם מעברים חדים בין עם למשפחה: וימת יוסף... ויאמר (פרעה) אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו... ויעבדו את בני ישראל בפרך. סיפור המיילדות- עם שמות פרטיים שפורה ופועה, ולאחריו סיפור פרטי המסופר ללא שמות- וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי... ותלד בן... ותתצב אחותו מרחוק... ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם... ולכהן מדין שבע בנות... ויתן את צפורה בתו למשה... ותלד בן... ויאנחו בני ישראל.. ותעל שוועתם..

מעמד הסנה והקושי של משה רבנו לקבל עליו את השליחות, תוך ויכוח עוצמתי עם הקב"ה, מחבר בין הסיפור המשפחתי לסיפור של העם. מדהים לראות איך הויכוח הארוך והגדול במעמד לאומי-גאוה-אלק-היסטורי-שליחותי זה, מסתיים רק כאשר אהרון, אח משה, שמח לקראתו: ויחר-אף והנה במלשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי-דבר ידבר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך ורצף ושמח בלב. ורש"י נותן לנו את הטעם והמשמעות - "לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה". נראה מפה שמשה רבנו יצליח בשליחות הלאומית, מאחר שהאח הפרטי שלו יתמוך בו וישמח בו ללא קנאה, ויותר מכך- הוא יקיה-לך לפה ואתה תקיה-לו לאלהים. לאחר מעמד הסנה, שוב מופיע מצב משפחתי/פרטי- מקרה מעורפל עם בנו הפרטי של משה, כאשר ציפורה נחלצת להציל את המצב ולמונע עיכובים נוספים בשליחות הלאומית.

נשים רבות מאוד מוזכרות בפרשה, הן חזקות ומשפיעות מאוד על גורל המשפחה והעם. כולן מתוארות איך קמו ברגע האמת וקיבלו החלטות מהירות, אמיצות ונוקבות, ובכך דאגו להמשכיות המשפחה והעם. המיילדות- ויתראן המיילדות את-האלהים ולא עשו פאָשֶׁר דָּבָר אֲלֵיהֶן מִלֶּדֶת מִצְרַיִם וְתַחֲנִינֵן אֶת-הַקִּדִּים . בת לוי- ותצפנהו שלשה ירחים. ולא-ינקה עוד הצפינו ותקח-לו תבת גמא ותתקמה בחמר ובנפת ותשם בה את-הקלד ותשם בסוף על-שפת הקיאר. מרים- ותתצב אחתו מרחק לדעה מה-נעשה לו... ותאמר אחתו אל-בת-פרעה האלד וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את-הקלד. בת פרעה- ותפתח ותראהו את-הקלד והנה-נער בכה ותחמל עליו ותאמר מלדי העברים זה... ותאמר-לה בת-פרעה לכי... ותלך העלמה ותקרא את-אם הקלד. ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הקלד הזה והינקהו לי ציפורה- ותקח צפורה צר ותתקרת את-ערת בנה ותגיע לרגליו ותאמר כי חתן-דמים אתה לי. ויגרף ממנו אז אקמה חתן דמים למולת.

כוחו של העם שלנו מבוסס כבר מראשיתו על שילוב מגוון הכוחות המנוגדים והמשלימים אחד את השני, על מערכות יחסים תקינות ותומכות במשפחה, ועל כוחן של הנשים בעורף להחזיק את המשפחה באמונה ובמעש, גם בזמנים לחוצים וקשים. כל זאת מתוך הבנה כי אלהים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה פְּיוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִית עַם-בְּרַב.

נסיים בנחמת הפסוקים האחרונים של ההפטרה (ישעיה כט, כב) לְכוּ, כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב, אֲשֶׁר פָּדָה, אֶת-אֲבֹרָהֶם : לא-עתה בּוֹשׁ יַעֲקֹב, וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יַחְרֹוּ. כִּי בְרָאתוֹ וְלָדָיו מַעֲשֶׂה יְדִי, בְּקִרְבּוֹ-- יְקַדְּשׁוּ שְׁמִי; וְהִקְדִּישׁוּ אֶת-קְדוּשׁ יַעֲקֹב, וְאֶת-אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ.